שלח

א. אויפן פסוק „שלח לך אנשים" זאגן חז"ל[1] „שלח לך — לדעתך[2]", אז דער שילוח המרגלים איז געווען אפֿ־ הענגיק אין דעתו של משה, אבער „אני איני מצוה אותך"[3].

דאַרף מען פֿאַרשטיין:

משה רבינו איז דאָך געווען אַן עבד נאמן פון אויבערשטן[4]. איז דערפון פֿאַר־ שטאַנדיק, אז דאָס וואָס דעתו של משה אִיז געווען צו שיקן די מרגלים, איז עס דערפֿאַר וואָס אַזוי איז געווען דעתו של אדונו (דעם אויבערשטן). און ווי דער פסוק[5] איז מעיד „וישלח אותם משה גו' על פי ה'" — ברשותו של הקב"ה[6]. הייסט עס, אז דער ענין פון שילוח המרגלים (מצד עצמו) איז אַ דבר טוב ורצוי[7],

[און ווי דער רמב"ן[8] איז מבאר, אז דער דרך הרגיל פון איינעמען אַ לאַנד איז דורך שיקן פריער מרגלים צו אויס־ געפינען וואָס עס איז דער בעסטער און גרינגסטער וועג „לכבוש את הארץ"; און וויבאַלד אז אין סומכין על הנס און מען דאַרף זיך גרייטן למלחמה בדרך הטבע — האָט משה רבינו מסכים געווען צו שיקן די מרגלים].

איז ניט פֿאַרשטאַנדיק: פֿאַרוואָס האָט דער אויבערשטער דאָס תולה געווען אין דעתו של משה, און ניט אַליין מלכתחילה אַנגעזאָגט אויף דעם?

אויך דאַרף מען פֿאַרשטיין:

בנוגע די מרגלים זאָגט רש"י[9] „אותה שעה כשרים היו". און ווי פֿאַרשטאַנדיק אויך בשכל הפשוט, אז אויב משה רבינו האָט זיי אַליין אויסגעקליבן, זיינען זיי געווען (ניט נאָר „כשרים" בכלל, נאָר) די אַמבעסטן צוגעפאַסטע פֿאַר דער דאָזיקער שליחות.

איז ווי קומט עס, אַז ביי זיי איז גע־ וואָרן אַזאַ גרויסער שינוי, מן הקצה אל הקצה, אַז ניט נאָר האָבן זיי די שליחות ניט דורכגעפירט כדבעי, נאָר זיי האָבן דורך דעם געבראַכט אויף אידן אַ „בכי' לדורות"[10]?

ב. וועט מען דאָס פֿאַרשטיין בהקדם הביאור אין דעם וואָס מען געפינט, אַז די שליחות איז (בכללות) באַשטאַנען פון צוויי ענינים:

א) צו אויסגעפינען די פרטים וועל־ כע זיינען נוגע צו דעם כיבוש הארץ — „וראיתם גו' החזק גו' המעט גו' הבמחנים גו'"[11].

ב) צו אויסגעפינען די פרטים וועגן דער לאַנד גופא — „הטובה היא גו' השמנה היא גו'"[12]. און עד כדי כך איז געווען נוגע אַט דער (צווייטער) טייל

1) סוטה לד, ר"ב. ועד"ז בתנחומא פרשתנו ה (בסופו). במדב"ר פט"ז, ח. הועתק בפרש"י עה"ת עה"פ.
2) כ"ה בע"י, פרש"י עה"ת ועוד. ובגמ' לפנינו „מדעתך". ובתנחומא ובמדב"ר שם: לעצמך.
3) רש"י סוטה שם. ועד"ז בפירושו עה"ת עה"פ.
4) ראה בהעלותך יב, ז.
5) פרשתנו יג, ג.
6) רש"י עה"פ.
7) ראה גם אוה"ח ריש פרשתנו.
8) ריש פרשתנו.
9) פרשתנו יג, ג. ומקורו בתנחומא פרשתנו ד. במדב"ר פט"ז, ה. זח"ג קנח, סע"א.
10) תענית כט, א.
11) פרשתנו שם, יח־יט.
12) שם, יט־כ.

פון זייער שליחות, אז משה האָט זיי אַנגעזאָגט „והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ"[13]: אע"פ אז דורך מיטנעמען „מפרי הארץ" שטעלן זיי זיך איין איז סכנה (אז מ'וועט קענען דערקענען אז זיי זיינען מרגלים[14]), זאָלן זיי, פונדעסטוועגן, זיך שטאַרקן און אַנשטרענגען און ברענגען „מפרי הארץ".

איז ניט גלאַטיק: אמת טאָקע אז אינה דומה ראי' לשמיעה[15], און דעריבער, ניט קוקנדיק וואָס דער אויבערשטער האָט שוין דערציילט אידן אז ארץ ישראל איז אַן „ארץ טובה ורחבה גו' ארץ זבת חלב ודבש"[16] און אידן זיינען דאָך „מאמינים בני מאמינים"[17] [ובפרט אז מען דאַרף דערביי ניט אַנקומען צו אמונה, וואָרום זיכער האָבן „הדרים במצרים" גע־ווואוסט וואָס עס טוט זיך אין ארץ ישראל[18]] — קומט עס אַבער ניט צו ראיית פירות הארץ, וואָס וואָלט גורם געווען ביי אידן אַ שמחה יתירה („לעלות שם בשמחה"[19]),

פונדעסטוועגן, צי דען איז דאָס אַזוי נויטיק, ביז צו איינשטעלן איבער דעם די לעבנס פון די מרגלים?!

ג. איינער פון די ביאורים אין דעם:

הגם אז דער יסוד פון קיום התורה איז הקדמת נעשה לנשמע[20], אף על פי כן איז „נעשה" אַליין ניט מספיק, נאָר עס מוז אויך זיין (נאָכן „נעשה")

„ונשמע"[21] — מלשון הבנה (כמו: דבר כי שומע עבדך[22]).

און אַזוי איז דאָס אויך בשייכות צו כניסה לארץ ישראל: דער אוי־בערשטער האָט טאָקע געזאָגט אידן אז זי איז אַן ארץ טובה ורחבה גו' — אַבער דער אויבערשטער וויל אז אידן זאָלן איינזען דעם גוטס פון ארץ ישראל אויך בשכלם הם.

און דעריבער האָט משה רבינו גע־הייסן ברענגען מפרי הארץ, כדי אז דער רצון פון אידן צו גיין קיין ארץ ישראל זאָל זיין (ניט נאָר ווייל אַזוי האָט דער אויבערשטער געהייסן ובמילא פאַלגן זיי דעם ציווי ה' (נעשה) — נאָר) אויך מצד זיי אַליין, זיי פאַרשטייען אז מ'דאַרף וועלן גיין קיין ארץ ישראל, ווייל זי איז די אמת'ע ארץ טובה ורחבה.

און די זעלבע זאַך איז בנוגע דעם (ערשטן) טייל פון זייער שליחות — צו אויסגעפינען אין וועלכן וועג מ'זאָל כובש זיין ארץ ישראל, אז די כוונה דערביי איז געווען אז אידן זאָלן איינ־זען בשכלם ווי „יכול נוכל לה"[23].

און דאָס איז אויך דער טעם פאַר־וואָס דער אויבערשטער האָט ניט אַנגע־זאָגט אויף שילוח המרגלים, נאָר „שלח לך — לדעתך". היות אז דער מכוון פון שילוח המרגלים איז צו אויפטאָן ביי אידן דעם „נשמע" בנוגע דער כניסה לארץ, איז דעריבער אויך דער שילוח גופא געקומען אין אַן אופן פון „לדעתך" — אז מען טוט עס ווייל אַזוי דאַרף זיין

13) שם, כ.
14) רמב"ן וספורנו עה"פ.
15) ראה מכילתא יתרו יט, ט.
16) שמות ג, ח. ועוד.
17) שבת צז, א.
18) ראה רמב"ן ריש פרשתנו הנ"ל בפנים.
19) לשון הרמב"ן שם.
20) ראה שבת פח, א.

21) וזהו אחד מהביאורים בזה שלא הספיקה אמירת „נעשה" (משפטים כד, ג), והוצרכה להיות עוד אמירה „נעשה ונשמע" (שם, ז).
22) ש"א ג, ט־י.
23) פרשתנו יג, ל.

מצד דעת (און ניט בלויז אין אַן אופן פון „נעשה", ווייל „אני מצוה לך").

ד. דערמיט וועט מען אויך פאַר־שטיין ווי אַזוי די מרגלים — וואָס „אותה שעה כשרים היו" — האָבן גע־קענט אַזוי דורכפאַלן, ביז צו זאָגן „לא נוכל לעלות"[24]:

וויבאַלד אַז דער ענין השליחות איז געווען — דער „נשמע", צו אויספאָרשן די זאַך פון כניסה לארץ ע"פ שכל, האָט דעריבער געקענט ביי זיי ווערן אַ טעות אין שיקול הדעת

— וואָרום אַלץ וואָס די מרגלים האָבן געזאָגט וועגן א"י והיושבים בה — „עז העם . . וגם ילידי הענק גו"[25] — איז דאָך געווען אמת[26]. און אויך זייער מסקנה, אַז „לא נוכל לעלות" (ע"פ טבע קען מען ניט כובש זיין א"י) האָט אַן אָרט אין שכל.

קומט אויס, אַז די מרגלים האָבן (לדעתם) מקיים געווען די שליחות אויף ווי‌עלכער זיי זיינען געשיקט געוואָרן.

דער טעות זייערער איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס זיי האָבן (בכלל) מוסיף געווען אַ מסקנה, „לא נוכל לעלות": משה רבינו האָט ביי זיי מלכתחלה ניט געפרעגט צי מען קען איינעמען א"י אָדער ניט. ער האָט זיי בלויז געשיקט צו אויסגעפינען ווי אַזוי איז לייכטער איר צו כובש זיין;

ואדרבה: פון דעם גופא וואָס משה האָט זיי געשיקט לתור את הארץ, אויסצופאָרשן ווי צו כובש זיין א"י, איז געווען אַ הוכחה, אַז „יכול נוכל לה" אויך בדרך הטבע[27],

[ווייל אויב די כניסה לארץ איז באופן נס', האָט דאָך ניט קיין אָרט דער ענין פון שיקן מרגלים].

קומט אויס, אַז זייער זאָגן „לא נוכל לעלות" איז ניט נאָר אַ הוספה אויף דער שליחות, נאָר נאָכמער — ס'איז היפך השליחות.

ה. תורה איז מלשון הוראה[28]. איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז אין תורה איז אויך פאַראַן די אַנווייזונג ווי זיך צו באַ־וואָרענען פון טעות המרגלים.

וואָס איז די עצה?

דער שם הסדרה (לויט מנהג ישראל) איז „שלח"[29], מלשון שליחות.

אַ איד דאַרף וויסן, אַז אויך ווען ער פאַרנעמט זיך מיט דער עבודה פון „נשמע", פאַרשטיין בשכלו, „לדעתך" — דאַרף ער כסדר געדענקען אַז ער טוט עס אַלס אַ שליח פון משה — ניט ווייל אים ווילט זיך פאַרשטיין די זאַך, נאָר ווייל אַזוי איז דער רצון העליון.

און דעמולט איז מען באַוואָרנט ניט נאָר מיט דעם „נעשה" נאָר אויך מיט דעם „נשמע" — דאָס פאַרזיכערט אַז דער שכל וועט זיין אַ שכל אמיתי און קומען צו דער מסקנה אמיתית.

די זאַך פון שכל איז — צו אויס־געפינען ווי דער מושכל איז לאמיתתו.

24) שם, לא.

25) שם, כח. וכן שם לב־לג.

26) ראה רמב"ן שם. לקו"ש חלק ח"י ע' 142 ואילך.

27) ומה שענה כלב (שם, ל) „עלה נעלה" — „אפילו בשמים כו'" (רש"י שם. וראה רש"י שם לפנ"ז: קרע לנו את הים כו', נת' בלקו"ש ח"ח ע' 88 ואילך), למעלה מן הטבע — הוא רק לפי דבריהם ש„לא נוכל לעלות", שלו יהא כדבריהם „עלה נעלה גו' יכול נוכל לה".

28) זח"ג נג, ב.

29) וברמב"ם (סדר תפלות לכל השנה) — שלח לך.

מען דאַרף מבטל זיין אַלע אייגענע נטיות וכו', און זיך צוטראָגן צו דער זאַך וואָס מען וויל פאַרשטיין.

בשעת איינער טוט אין אַן ענין בשכלו צוליב זיין אייגענעם געשמאַק וכו', דעמולט איז רעכט, אַז עס זאָלן זיך אַריינמישן די אייגענע נטיות וכו', ביז אַז ער וועט פרואווען „צופאַסן" די מציאות צו זיין דיעה.

וואָס דאָס איז איינער פון די ביאורים אין ענין השוחד, וואָס תורה זאָגט אַז „השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים"[30]. דלכאורה:

וויבאַלד אַז תורת אמת איז מעיד אַז עס רעדט זיך וועגן „חכמים" און „צדיקים", זיינען זיי דאָך חכמים און צדיקים אמיתיים. היינט ווי קומט עס אַז זיי זאָלן מלכתחלה נעמען שוחד?

נאָר — ווייל דער ענין השוחד איז (ניט נאָר וואָס מען נעמט געלט (וכיו"ב) און דערפאַר וועט מען זאָגן אַן אָפענ־נעם שקר, נאָר) — וואָס מען טראַכט ניט וועגן דער מציאות ווי זי איז, נאָר מען טראַכט וועגן זיך און דער אייגע־נער מציאות[31]. וואָס דעמולט קען מען ניט האָבן קיין הבנה אמיתית אין דעם מושכל, ווי ער איז באמת.

און דאָס איז געווען די סיבה פון דער (טעות ו)נפילה פון די מרגלים: ביי זיי האָט געפעלט אין דעם ביטול צו משה רבינו אין אַן אופן אַז דאָס זאָל דער־הערט ווערן אויך בשעת זיי זיינען פאַר־נומען מיט אַן ענין פון „ונשמע", לתור את הארץ.

און וויבאַלד אַז זיי האָבן „געפילט" זייער מציאות, דעריבער האָט די ראיית „הנפילים בני הענק" געווארפן אויף זיי אַ פחד ביז „ונהי בעינינו כחגבים"[32], און דאָס איז געווארן אַן ענין פון שוחד וואָס האָט מטה געווען זייער שכל, ביז צו זאָגן „לא נוכל לעלות".

בשעת אַבער מען געדענקט אַז מ'איז אַ שליח („שלח"), וואָס שלוחו של אדם כמותו[33] — אַ שליח האָט ניט קיין אייגענע מציאות נאָר זיין גאַנצע מציאות איז די מציאות המשלח[34],

און אין דערויף גופא, איז מען שלוחו של משה, וואָס משה רבינו איז מדת האמת[35]: מען בלייבט צוגעבונדן צו משה רבינו (מדת האמת) און מען טרעט פון אים ניט אַפ: מען טראַכט די גאַנצע צייט (ניט וועגן זיך, נאָר) אַז מען גייט אין משה רבינו'ס אַ שליחות,

דעמאָלט ווערט מען ניט משוחד, ובמילא פירט מען אויס די שליחות פון לתור את הארץ (וואָס פאַדערט אַ שכל והבנה אמיתית) בשלימות, און מען זאָגט[36] „טובה הארץ אשר ה"א נותן לנו",

און דאָס ברענגט דערנאָך דעם כיבוש הארץ לגבולותי', ביז צום קיום היעוד[37] אַז „ירחיב ה"א את גבולך",

בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ שלח תשל"ג)

30) שופטים טז, יט.

31) עיין סה"מ עת"ר ע' קו.

32) פרשתנו יג, לג.

33) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

34) ראה בארוכה לקח טוב (להר"י ענגל) בתחלתו — ג' האופנים בשליחות. לקו"ש חכ"ב ע' 161.

35) ראה סנהדרין קיא, א: מדת אמת ראה. שמו"ר פ"ה, י. ועוד.

36) דברים א, כה. ולהעיר שלא הוזכרו שם דברי (שאר) המרגלים. וראה שיחת מוצאי ש"פ שלח תשל"ט.

37) ראה יב, כ. שופטים יט, ח.